

Néhány szó az irodalmi közvéleményről

Egy induló folyóirat élére

Az irodalmi köztudat még nagyon hiányos. Azt értem ezalatt, hogy még a néha-néha könyveket is kézbevevő, de a rendszeresen újságot olvasó emberek sem ismerik vagy rosszul ismerik a magyar irodalmat és egyformán rosszul a régit és a maít. Sem az íróktól, sem a fontos, még a politikailag, vagyis a szocialista fejlődés szempontjából fontos művekről sem tudnak, vagy ha tudnak nem a helyeset és az igazat tudják. Pedig a kultúrforradalom egyik legelső feladata, hogy a tömegek zöme, de legalább azok élcsapatái részt vegyenek az ország felépítése mellett az azzal párhuzamos, illetve azzal kölcsönhatásban álló szellemi munkában és harcban is.

Persze tudjuk, hogy Magyarországon igazi irodalmi közvélemény a múltban sem volt. Legfeljebb „divatos” írókról tudtak és azokról is minden „oldal” külön-külön. A jobboldali ú. n. nemzeti középosztály és az afölött levő „felső körök” irodalmi köztudatába Herceg Ferencen túl nem igen fért be senki, a polgári baloldalon meg körülbeül ugyanígy voltak Molnár Ferencel. Azzal a különbséggel, hogy míg az előbbieknél az Ohnet-ek képviselték a világirodalmat, az utóbbiaknál belefért mindenki, aki Nyugaton divatos, „bestseller” volt, egészen Croninig, Bromfieldig, sőt még néha az igazi író, Sinclair Lewisig is.

Egyetemes világirodalmi érdeklődést és a hazai haladó, tehát igazi irodalomban való tájékozottságot csak a szervezett szocialista munkásság és az ugyancsak szervezett szocialista földmunkásság élcsapatánál találhatunk. Engem is egy ilyen szocialista földmunkás egylet nevelt fel. Nem Jókain és Hercegen, hanem Tolsztojon, Gorkijon, Voltaire-en és A. France-on, meg a többiekén. De ez ma már kevés. A most felemelkedő dolgozó népből, a munkásokból és parasztokból, meg az új ország építését és az új társadalom formálását vezető új értelmiségből és a testi, szellemi és mozgalmi munkát egyformán végző új vezető rétegből kell kinevelődni az új olvasótábornak, a megértő, véleményformáló olvasóknak. A megértő olvasók aztán már az új irodalmi közvéleményt jelentik. Így érzük el, hogy végre kölcsönhatás lesz az élő irodalom és a nép között, „akusztikája” lesz minden olyan írónak és műnek, aki és amely a magyar nép életében és fejlődésében letette a garast.

Ez elsősorban attól függ, hogy mit' és hogyan szól a néphez az új irodalom, de attól is, hogy mit mondanak neki erről az irodalomról vagy általában az irodalomról. Ez természetesen elsősorban a kritika dolga, de nemcsak azé, hanem a tömegmozgalmaké és különösképen a Párté is. És itt mindjárt meg kell állanunk, az irodalmi közvéleményt legelső sorban formáló folyóiratok dolgánál. Kevés az irodalmi folyóiratunk és azok sem jól végzik a dolgukat. Nem nagy az elterjedtségük, de még azon belül is túlságosan kicsi a „publicitásuk”. Ez nem a példányszámok dolga. Azok nem is olyan alacsonyok. Magasabbak, mint bármikor eddig a volt magyar folyóiratoknál. De mi már tudjuk, mit jelentenek a hivatali előfizetések. A hivatali előfizetés a folyóiratok temetője. Az igazi irodalmi közvélemény az érdeklődő olvasók között és a különböző mozgalmi testületekben, a szakszervezetek, egyesületek, szövetkezetek, termelőcsoportok irodalmi olvasóköreiben és kultúrköreiben alakulhat ki, mint a Szovjetunióban. Csak itt és így tudja az irodalompolitika is a kultúrforradalom vezérkara is és az író is lemérni azt a hatást, amelyet az egyes művek, vagy az egész irodalom elért.

Természetesen a folyóiratokat nemcsak el kell adni, még az sem elég, hogy jó kézbe kell adni, hanem jól kell szerkeszteni is, hogy aki egyszer megismerte, az megjegyezhesse és mindig visszakívánja. Ez megint a kezdet kezdetén van. Valósággal a sötétben tapogatózunk. A magyar folyóiratokat mindezideig a „literátus” emberek, vagy az ilyen emberekből alakult munkaközösségek szetkesztették, most pedig olyan folyóiratokra és a napilapokban, meg a mozgalmi lapokban olyan irodalmi rovatokra volna szükség, amelyekben az irodalom mint az élet, a szocialista élet és a szocialista fejlődés egyik tényezője jelenne meg. Mert az irodalom nem az „irodalmárok” magánügye, nem is

a literátus kaszt belügye, hanem az egész nép életének egy igen fontos része. Az irodalom, az igazi irodalom nemcsak „olvasmány“, időtöltő szórakozás, hanem nevelés, népelet, munka és általában minden, ami a közösség életében szellemi ébresztő és mozgató erő: jelent: gondolat, ítélet, vélemény is.

De bizony mi még ott tartunk, hogy a nagyon keskeny literátus rétegen túl nagy tájékozatlanság és zavar uralkodik még az olyan egyszerű dolgokban is, mint az írók neve. Sokszor előadódik az a furcsa eset, hogy a buzgó olvasó összetéveszti Illés Bélát Illyés Gyulával, Veres Pétert Szabó Pállal és így tovább. Nem is szólva arról, hogy a valamennyire híressé vált könyveket is sokszor más-más író nevéhez ragasztják mihelyest túlmegyünk a literátus mesgyén. Mindez persze a sebtében való, felületes, divatos vagy külső követelményre történő olvasás következménye. De persze az irodalom is oka ennek. A jó irodalom felejthetetlenül teszi magát és helyet foglal az emberek eszében és szívében véglegesen. Ugyátnak a magyar irodalom még nem egészében ilyen. De ami ilyen lehet, azt el kell juttatni az emberekhez, hogy megismerjék.

Mondjuk meg őszintén, sok minden történt itt már ebben az irányban. A Csillag után megszületett az Irodalmi Ujság és íme itt is születik egy új folyóirat. De szervezetileg is túl vagyunk az első próbálkozásokon. Az Olvasómozgalom ugyan — egy-két kivételes esettől eltekintve — nem igen elégített ki senkit, sem az írókat, sem az olvasókat, sem a Népművelési Minisztériumot, de mégis nagy dolog az, hogy könyvek tizedrei kerültek olyan kezekbe, amelyekben addig könyv alig fordult meg. Nem került mind-egyik jó kézbe, de ez már velejár minden jószándékú kísérlettel. Mert ami véletlenül jó helyre került, az százszorosan behozza azt a veszteséget, amit a tévedések okoztak.

Mindenesetre ezek az első lépések ahhoz, hogy mi is elinduljunk az irodalmi köz-tudat megteremtésének az olyan útján, amelyet tavaly nyáron a Szovjetunióban láttam. Az Ogyesszától északra elhúzó délukrajnai pusztaságon, ahol még a földművelés is csak nemrégiben, már a szovjet időkben kezdődött, Berezovka vasútállomástól autóbuszokon mentünk a Sevcsenkó gépállomás tanyaközpontjára, be, be a pusztá közepébe, ahol még faluk sem voltak. Itt láttam, hogy az autóbuszunk soffőrje egész csomag ukránnyelvű *Lityeraturnája Gazetá-t* (Irodalmi Ujságot) tett le az ülése mellé. Érdeklődtem kinek viszik, hova viszik. Kiderült, hogy a gépállomás dolgozóinak, akik, íme a napilapok mellett irodalmi lapokat is olvasnak, mégpedig nem is egyet-kettőt. Ezzel azonban nem elégedtem meg, hanem megkérdeztem, kiket ismernek az írók közül. És nemcsak a már világhírű szovjet írókról, hanem az ukrán írókról, Goncsárról, Kornejcsukról is tudtak. Nem is beszélve arról, hogy a gépállomásuk is a legnagyobb ukrán költő, Tarasz Sevcsenko nevét viseli.

Azt hiszem ez a kis példa többet mond minden magyarázatnál. Nálunk is sok termelőcsoport viseli már Petőfi nevét, de ennél többet kevesen tudnak az irodalomról s még kevesebbet a mai irodalomról. De ha jól végezzük a dolgunkat, írók, szerkesztők, terjesztők és kultúr munkások, akkor néhány év alatt a magyar dolgozó nép is megismerheti a saját irodalmát és benne a saját életét, mert az igazi irodalomban az élet emelkedik irodalommá és az irodalom változik életté, de már mindig magasabb fokon.

Veres Péter.

A „Könyvbarát” első számát nyújtjuk át az olvasónak. Havi folyóiratunk átfogó képet ad a magyar könyvkiadás munkájáról. Ismertetéseket, tanulmányokat közöl a marxizmus-leninizmus klasszikusairól, a nagyjelentőségű politikai művekről, valamint a külföldi és magyar irodalom újonnan megjelent alkotásairól. A lapban megtaláljuk az új ifjúsági, ismeretterjesztő és tudományos könyveket is, valamint a hónap teljes könyvészetét.

A „Könyvbarát” segítséget jelent a könyvterjesztés, a könyvtári munka és a kultúrmozgalom dolgozóinak: közli az olvasók leveleit, az üzemi könyvpropagandisták és könyvtárosok tapasztalatait, rávilágít a városi és falusi könyvterjesztés, az üzemi és falusi olvasó-mozgalom példamutató eredményeire.

A „Könyvbarát” irányt mutat arra nézve is, hogy az egyes műveket milyen rétegek felé terjesszük, népszerűsítsük, miképpen valósítsuk meg a szocialista könyvpropaganda alapelvét: mindenki kezébe a legmegfelelőbb, leghasznosabb könyvet. Munkánk csak úgy lesz teljes, ha olvasóink hathatós támogatását élvezzük. Minél több bírálatot, észrevételt, jótanácsot és iránymutatást kapunk, munkánk annál hasznosabb lesz, annál jobban betölti szerepét: a haladó szellemű könyvnek, a dolgozók magasszínvonalú kultúrájának szolgálatát.

A „Könyvbarát” szerkesztősége.